

BELLTALL 9-XII-69.

LA PROMOCIÓ DE L'HOMME
DE COMARQUES

Quan vaig ser convidat a venir a parlar amb motiu del centenari de l'església de Belltall, vaig acceptar de seguida. Hi ha una força que en mi és pràcticament incontenible, que em transporta, tan bon punt puc, en aquestes valls i turons entre la Segarra i la Conca, entre la Segarra i l'Urgell.

En realitat què hi faig una nit de desembre aquí dalt ? Aquí m'hi faré més pobre que ric i més cansat que content, diria qualsevol. Però jo no ho dic. Són coses que els diaris no porten, són coses que no fan lluir, però són coses necessàries. I us dic que som una bona pila els qui anem a parlar quan s'ho val, als pobles i a vegades als pobles més petits, molt més petits que aquest. Una cosa que dóna idea de la vitalitat de les nostres comarques és aquest afany de presència de les viles catalanes en el món d'avui. I com que bona part de la nostra possibilitat de redreç col·lectiu correspon a la mesura en què els nostres pobles, i les nostres viles s'incorporaran a la vida activa, tot el que sigui contribuir a mantenir i augmentar el seu entusiasme cultural, noble i ple de fe val la pena.

He passat moltes temporades de la meua infància i joventut a Sant Martí de Maldà. Quan, de molt petit, amb el meu avi anàvem cap a la filera dels horts dels Resselans, contra la serra de Maldà jo preguntava : "Què hi ha més enllà d'aquesta serra ? " i el meu padrí em contestava : "La Conca de Barberà ". I aquest nom, tan clar, tan rodó, em penetrava i vaig anar llegint coses sobre la Conca, jo que hi era tan a prop, des dels límits amb la Segarra, i vaig saber que després de la Conca ja venia el Camp, i venia la mar, i venia la llum.

Vaig créixer entre llegendes, corrandes, rondalles i contalles referides a una terra aspra, entre els Plans d'Urgell i la Segarra que es mor, per Vallfogona, per Guimerà, per Ciutadilla. De tant en tant, aquesta terra, que per a mi representava el tipisme més definit de la maquissa, el camí pedregós, el santuari medieval i les ventades, es materialitzava quan baixava a veure'ns un parent de Passanant, que venia a vegades a peu, com feien aquella gent d'abans, de no fa pas tants anys, que sense necessitat que els ho unha

diguessin, vivien esportivament, bona cama i espardenya infatigable. El Sebastià de Passanant era el parent apagesat, prudent, home de terra de blat, caminador i estalviador. L'altre vessant el representava dins de la família un membre ja feia anys mort, que jo no vaig arribar a conèixer, però la casa solemne del qual encara és visible a Blancafort : l'oncle Sala, de cal Cavaller. Aquest no tenia res d'estalviador, però vivia com un senyor, i els més vells encara recorden a Blancafort, les festes que a l'estiu el l'oncle Sala donava a casa seva.

De gran he visitat Passanant i he visitat Blancafort. I he passat per aquest poble de Belltall, que és poble de pas, en bona fe. I hi he fet pujar, he fet pujar ací dalt força amics, de Lleida i de Barcelona, per fer-los contemplar un dels paisatges més meravellosos de Catalunya, que és la Conca des del de les proximitats del Coll de Solivella. Tots parlem de turisme, però us asseguro que no hem recorregut prou bé ni amb prou ganes la nostra prò

pia terra. Aquesta terra que és petita, però que té totes les variacions de paisatge possibles, l'enyorem quan som a l'estranger, ben lluny. Enmig del paisatge d'Anglaterra, quan hi vaig passar una temporada d'estudis, no feia altre que pensar en aquest altre paisatge d'aquí, el de la marinada, el pi despentinat i la vinya groga contra la terra vermella. En les barrancades que baixen de Solivella cap a la Guàrdia, cap a Conesa, cap a Rocafort de Queralt. En la plana alta i dura que mena de La Pobla i Passanant a Forés, altre indret ~~rejuvenit~~ magnífic per contemplar la Conca.

De fet, un home se sent més vinculat, més lligat a la terra pròpia com més terres ha corregut, perquè només som allò que hem de ser si no renequem del lloc on ens hem criat. I malgrat que jo sigui nat a Lleida, és aquest sector oriental i sud de les comarques lleidatanes que m'ha cridat més i més m'ha atret, de sempre. Els parentius es troben situats pels volts d'aquest indret: parentius i temporades passades a Belianes, a Montblanquet, a Bellpuig, parents a Llorens,.. Puc dir ben clar i ben net que sóc, pràcticament, un

pproducte d'aquesta terra. Us diré més, encara ~~una~~ : de fet, la família prové ~~mhm~~ originàriament de Montblanquet. Tinc documents que, sense ésser massa antics, es remanten just a la guerra del francès, en què ja figuren gent de la meva família, avantpassats directes, habitant a Montblanquet, i fent matrimonis amb gent de Solivella, Fullella, Blancafort, i Els Omells.

M'he dedicat a escriure, a més a més de fer de professor i de conferenciant. I darrerament he escrit molt sobre Catalunya. Especialment sobre la vida als pobles i a les petites viles del país. La meva vocació és de veure que els pobles prosperen sense perdre la gràcia, que prosperen endins, en esperit i en voluntat de perfecció. Estic escrivint vuit llibres sobre el país, vuit llibres que m'han obligat a viatges constants, fins a les muntanyes de Ripoll, fins al Camp de Tarragona, fins a vora Castelló i fins a la Catalunya francesa : es tracta de parlar amb la gent, d'escoltar el que diuen, i d'explicar com són els seus pobles, com viuen els seus habitants, què esperen, què estudien, si hi va gent de fora,

si la comarca creix o no creix, si se senten ben tractats pels seus compatriotes. Això va acompanyat d'una sèrie de fotografies a tota plana del meu constant co-autor, el doctor Sirera. I puc assegurar que córrer el país és una experiència magnífica que convé a tothom, però molt especialment els qui es creuen que perquè un dia han fet una escapada a França o a Itàlia o a Saragossa o Madrid ja ho han vist tot. Sap més coses de la terra l'home que ha sabut veure amb atenció una formiga que entra al cau que no aquell altre que, al volant del cotxe, ha corregut a tota velocitat la Ceca i la Meca.

Endemés, hi ha una cosa que he observat voltant pels nostres pobles : la gent de ciutat sap ben poc de tractar els seus compatriotes. Comencen per no conèixer res del que al ~~muntanyès~~ vilatà li interessa : no sabem parlar de les ametlles, ni de l'oliva, ni del blat. D'un camp d'espinaes en diuen un camp de cols, i quan veuen bledes es pensen que són alfals. Després, ho vulguin o no, davant un home o una dona del camp el ciutadà adopta un ~~maner~~ posat tot distant, fa "de foraster ". I aquesta no és manera d'anar pel món.

Per voltar pel món, sobretot quan un hom no es mou de casa pròpia, no s'ha de fer mai el foraster. Jo no em sento pas foraster en cap poble, i he fet parlar fins i tot els més esquerps pastors del Pallars, i la gent tancada del món de la Vall de la Vansa i de les valls del Solsonès. Però, això sí, cal anar amb la mà oberta, més disposat a donar que no a rebre, saludant primer, amb un "Déu vos guard" ben ample, i tastar el vi que et donen i fer una festa al gos. Tenim tots l'obligació de fer el país, de fer-lo entre tots, de procurar que hi hagin ponts d'enteniment i avinença entre ciutat i camp, entre els qui tot ho tenen i els qui no tenen res, entre els qui han estudiat i els qui no ho han pogut fer.

En aquest respecte, estem en un moment crucial. D'una banda hi ha un desenvolupament econòmic que, molt esmorteït, arriba també als pobles petits. El món canvia molt de pressa: hi ha tot de revolucions, revolucions sense fusells, revolucions econòmiques, socials, dels costums: els joves diuen que no a moltes coses, a vegades amb tota la raó, a vegades enduts del seu entusiasme, els vells

diuen que si a moltes altres, no sempre amb encert : estem ficats en un món de propagandes, comercials i polítiques, i de tant repetir-nos les coses acabem creient-nos-les. Atenció, doncs: si que som en un moment de canvi, però el que no pot canviar és l'home de per dins, perquè el seu esperit l'ha de mantenir i les seves fidelitats -terra, família, cooperació social - augmentar-les. Un primer coneixement del lloc on som ens serà molt útil. Jo convidaria des d'ara els joves que emprenguessin un estudi -no cal que sigui científic- de la pròpia comarca. A Almacelles estan a punt de publicar un llibre sobre la vila, i com que ells no tenien per què saber escriure'l han encarregat a diferents persones la confecció d'una història d'Almacelles, d'un estudi econòmic del terme, d'un estudi social, d'un estudi geogràfic. Aquest exemple no és únic. Jo opino que algú deu haver-hi a Belltall i als pobles del rodal que pugui començar aquesta tasca, senzillament feta, de recollida i estudi de la realitat que els envolta, el poble antic, els ravals nous, les eres, els camins, les ermites, tota la vida que es mou en aquesta cresta de la

terra alta que mira al Pallat.

erquè és absolutament necessari que l'interès que els pobles posen en les seves celebracions, en les efemèrides i en els programes d'un moment siguin sostinguts durant més temps i es tradueixi en obres més perdurables.

↓
 "Al meu entendre els nostres pobles no han fet, en dos-cents anys, més que esperar que la seva situació canviés. I si alguna vegada han provat de fer res pel seu compte i des de les altures els han dit que no, han comentat : "Ho veus, com no hi ha res a fer ?" I han tornat a agafar l'aixada o el tractor. I és hora que aquesta actitud pacient, submissa i estàtica, canviï. I cal començar per fer coses col·lectives entenent primer què vol dir col·lectivitat.

Es tractaria de veure com això de la promoció humana, de què avui tant es parla, pot dur-se a terme. Examinem-ho un moment. No s'hi val a dir : aquest ciutadà que ara ens parla diu tot això perquè ell ja ha arribat, ja té una cultura, ja té uns mitjans, unes coneixences i potser unes influències. No s'hi val, perquè res no s'aconsegueix sense esforç i això tots ho sabem. Però les coses

que ens toca de fer tots plegats, alhora, no podem deixar que les facin els altres, els de fora, perquè si no hi demostrarem interès nosaltres, poca cosa aconseguirem : vull dir que cal entendre que, per damunt dels partits i dels grups, dels de la dreta i els de l'esquerra, dels pobres i dels rics i dels que remenen les cireres i els que no, hi ha algunes coses que ens interessin a tots, i les hem d'emprendre. Almenys començar-les : creieu-me que les ajudes ja vindran; ara, cal començar. Aquesta forma de col·lectivitat és fàcil d'entendre, no és gens filosòfica. Només cal tenir una mica de generositat. Sempre és possible de posar un exemple , el d'aquell poble on els d'un partit, quan van manar, van començar un pont, i en pujar a manar els de l'altre partit, van aterrar tota l'obra que els primers havien endegat, només perquè no fos dit ~~man~~ ... Ja ens entenem.

La promoció de l'home als pobles i les viles ha d'ésser doble: d'una banda, personal. I amb això no vull pas dir que tothom pugui tenir uns grans estudis. Més que els estudis convé tenir l'ànima

tranquil·la i les mans a punt d'ajudar. Aquesta seria una promoció que es complementaria, a part de la més bona formació en el sentit cultural -avui ja és més possible, perquè els pares han pres consciència que els fills han d'estudiar -a part de la més bona formació cultural, dic, amb un propòsit de no deixar-se guanyar per la mandra, i no caure en excès en el món de comoditats i endormiscament que ens està amenaçant. Conec perfectament la vida de poble: i puc dir que són moltes, moltes, les hores que es perden en converses inútils, en partides de manilla i burro i en mormuracions que no treuen cap a res. Antigament, a l'hivern, quan no es podia sortir al de fora, els homes refeien marges, adobaven sàrries i endegaven les reparacions que calia a casa. Avui tot s'ha fet més còmode -a base de pagar. I ens embadoquem davant de la televisió i de refer marges o apedegar forats a les parets ^{o estudiar} no gaire cosa. No és cap mal de distreure's, i, per sort, el món modern permet molta més distracció que l'avorridíssim tancament d'abans: però correm el perill de no pensar més que en la distracció, sobretot en què aquesta distracció ens

alguí

la donin feta. No oblidem que junt amb la distracció ~~ens adormem~~ perquè no tinguem forces de res.

Un altre aspecte, suposant que ja hem espolsat la mandra i estem disposats a aprofitar més bé el temps, és ja de promoció col·lectiva. Les joves són antipàtiques a tothom però no hi ha més remei que fer unes jòves. No hi ha més remei, perquè els pressupostos dels pobles petits són també petits i si esperem que les Diputacions i els Governos civils estiguin pendents de nosaltres esperem contra tota esperança, perquè no poden arribar a tot arreu. La relació de l'home vilatà en el camp polític ha d'ésser primerament de pensar en el seu propi poble, a nivell comunitari, abans que a nivell municipal: ha d'ajudar el municipi en tant que el municipi el formen tots. I no parlo d'un ajuntament amb un alcalde i uns regidors, que això només és la forma: sinó de la comunitat dels veïns. Voltant pel país, a l'Aragó de la província de Terol que parla català, he vist un poble que va tenir el premi provincial d'embelliment, de poble més ben arranjat i net: la gent es va proposar de passar al da-

vant i se'n van sortir: qualsevol poble pot fer-ho si s'ho posa al cap. Per què els nostres pobles són molt ,però molt lletjos ? Ho són i ho reconec. No tenim a penes flors als balcons i finestres, no encalcinem les parets, i si les portes s'esquerden esquerdades queden. No he vist ^{que en} mai un país tan fred com aquest la gent no pintés sovint les portes dels carrers, només que fos per conservació. Quan un poble s'abandona en l'aspecte material, i té les cases lletges, i els carrers ~~mamam~~ fets polseguera a l'estiu i fanguisser a l'hivern també tindrà l'esperit abandonat ,mandrós i lleig. Per sort, veig que en part aquí això no es produeix i bona part del poble ja fa goig : però podria fer-ne més : la gasiveria, el sentit de l'estalvi a què la dura vida econòmica d'aquestes comarques s'han vist reduïda al llarg dels segles, ^{precedents} ha acabat per crear una consciència de replegament, de cadascú a casa seva i ja s'apanyaran. Els joves, que tan incòmodes es troben a vegades als pobles, acusen aquesta lletjor i aquest abandonament dels grans : reaccionen fugint quan arriba el dia de festa, motoritzats com estan avui, i lamentant que

no pugui decidir més, perquè aquesta és una societat, la nostra societat rural, en què el patriarcalisme dels vells encara és vigent: i, sense negar que l'autoritat del pare de família ha conservat aquesta mateixa família unida, la dinàmica moderna exigeix que els joves tinguin més vot a més de veu en les decisions que ^{els} pertocuen perquè la sàrria, l'espardenya i la barretina ja han passat a la història: però, tot això, el desig dels joves de millorar en tots sentits, el sentit conservador dels grans, no han de topar violentment: tot s'ha de produir amb molta suavitat, amb enteniment i paciència. És una altra de les fases de la promoció: saber-nos tractar els uns als altres, començant dins de la família.

Voldria ara tocar un altre aspecte, que és el de la relació de l'habitant d'un poble amb el món de fora, el de la ciutat i el de la civilització tecnològica. L'home dels pobles petits té una mica la sensació que tot això dels avanços tecnològics a ell no li arriba. Els homes que van a la lluna són uns privilegiats, els grans directors d'empresa i els grans advocats i els grans comerciants, són

a la ciutat : ell, el vilatà, bèstia de càrrega. Bé , en part és natural que els avanços científics i tècnics arribin primer a les grans ciutats. Però també és cert que no ha trigat pas tant la revolució tecnològica a arribar als pobles: als pobles molta, molta gent té rentadores, i els tractors gairebé no els podem païr, fins al punt que ens pensem que són tan perfectes que marxaran sols i que no els cal cuidar. Ja no parlo de les màquines de segar i batre que fan cap cada dues hores al mecànic. I els insecticides ; I els fertilitzants compostos ? I els pinsos per a les granges modernes ? I els mateixos medicaments, molt més eficaços que abans ? Tot això ho han rebut els pobles. Aleshores, ja és un començament. El que cal és superar aquesta mera fase tecnològica fent alguna cosa que col·lectivament ens satisfaci, a mesura de les nostres possibilitats. No és el mateix un poble de secà que un de regadiu, ni un poble prop de grans ciutats que un poble allunyat. Però el que necessitem és sortir de l'immobilisme, i no fer la rialleta quan algú dóna un pas endavant en sentit d'afavorir-nos a tots. Qui més es pensa savi més alt necessita el barret.

La modificació de l'ambient rural és lenta, i no podem fer-la avançar de pressa. Cal que vingui pels seus passos comptats. Possiblement un d'aquests passos serà la concentració municipal i cultural. La cultural ja s'està duent a terme, i només pot fallar per mala aplicació : en principi és una cosa ben pensada. A l'alta muntanya vaig trobar un poble amb deu famílies : hi havia escola i vivenda per al mestre, i una noia mestressa que tenia tres alumnes a la classes. Això, naturalment, s'està acabant. La concentració municipal és més plena de punxes i més difícil, perquè no sempre la població que ha d'absorbir els serveis municipals del poble petit hi farà la deguda atenció. Però tot és possible. D'aquí, si se seguien les línies que els economistes han traçat, i no s'hi vulgués implicar propagandes polítiques, en vindria la ciutat-comarca, o sigui una comarca tan ben comunicada i amb una multiplicitat de serveis tan ben establerta que tothom se'n sentiria ciutadà. El problema és de comunicacions de dispersió d'indústria per reforçar l'agricultura i de transformació de conreus. A això ens hi hem d'anar acostumant. Especialment

al regadiu. Tothom parla de Mercat Comú, però a Europa arribarà un moment que no podrà el camperol, fer el que vulgui als seus trossos: farà allò que econòmicament estigui planejat. I fins i tot zones de ~~campesina~~ seca tradicionalment destinades a cereals seran convertides en zones de pasturatge a base de sembrar-hi pastures resistents a l'eixut. Però si amb els anys es ~~produ~~ueix aquesta modificació i s'arriba a la ciutat-comarca, la vida al camp ja tindrà més atractius, encara que potser serà menys agradable per als contemplatius. Ara, a la ciutat -comarca o a la comarca-ciutat, només hi podran viure els qui estiguin promocionats humanament, que entenguin que la cosa ha de rutllar sense anarquies, com un engranatge humà, tècnic, econòmic i cultural, perfecte.

Per això ens hauríem d'anar preparant a aquesta transformació reforçant el nostre esperit no solament amb una preparació cultural bàsica, sinó no perdent de vista que totes les transformacions del món modern no ens han de prendre el tresor de les nostres tradicions, ni el sentit d'una vida viscuda en comú al llarg dels segles.

Sobre això de la ciutat-comarca en sentireu a parlar molt. En sentireu a parlar perquè és un camí irreversible, que no pot tornar enrera. No podem deixar, a les acaballes del segle XX, amb la lluna conquerida, que les nostres comarques visquin poc menys que com al segle XIX. Perquè si bé és veritat que les nostres comarques tenen, quant als seus habitants, més comoditats -des de més bona calefacció fins a televisió i automòbils - també ho és que la infraestructura ha canviat poc. Avui encara és un problema la comunicació a fons entre uns pobles i uns altres. Els serveis importants, continuen estant concentrats a les ciutats, moltes vegades a les capitals de província. Les vies de comunicació encara no són prou ràpides i els transports en comú confiats a companyies particulars que, al seu torn, han de lluitar amb la insuficiència de les carreteres; no parlem ara del ferrocarril, ~~insuficient~~ insuficient al màxim i destinat només a fer la viu-viu.

Aquesta incomunicació fa que l'home de comarques, dels medis rurals, encara que es guanyi la vida, no tingui accés a cap decisió;

que la informació li arribi tard i malament, o que la notícia no vingui acompanyada del comentari que a nivell comarcal caldria. Sense capdavanters i sense gaires possibilitats associatives, els homes del nostre camp se senten frustrats. Només sortiran d'aquesta condició com si diguéssim, de ciutadans de segona, quan tinguin unes comarques estructurades amb tots els serveis, on viure en un o altre dels pobles que la componen no sigui signe de diferenciació, sinó de comunió.

També és cert -i amb això vull cridar l'atenció als distrets- que les antigues comarques se'ns han quedat petites. Pertànyer a la Conca o a la Segarra avui, més ben dit, demà, no aclarirà gaire cosa. Les futures comarques han d'ésser abans que res unes unitats de vida i d'economia. I d'interessos culturals.

La cultura, ho he insinuat abans, no vol pas dir que tothom hagi estudiat una carrera o hagi llegit molts de llibres, encara que la lectura és un vehicle fenomenal de formació d'idees i enriquiment espiritual. Vol dir que la gent estigui en el món, tingui la maduresa suficient per no sentir-se estrany en qualsevol ambient propi de la

vida d'avui : vol dir que tingui flexibilitat i que, dintre de les possibilitats de cadascú, posseeixi criteri per comprendre què és allò que més convé a la comunitat. Això és un home culte, tan important per al desenvolupament del país com un catedràtic d'universitat.

La promoció humana, emperò, té sempre un nervi, una pilastra central que arrenca del propi individu: és a dir, és per una voluntat interior de perfeccionament en totes les esferes, que ens cal començar. Per això aquest perfeccionament, aquest desig de millorar culturalment i espiritualment, cal que els pares i els germans grans i els mestres l'inculquin als infants, perquè se sentin ja encaminats a ~~desenrotllar-lo~~ ^{desenrotllar-lo} sempre.

Ara es parla d'instrucció ininterrompuda o perpètua, és a dir que convé anar aprenent coses noves sempre : diuen, els pedagogs i els sociòlegs, que cal estar sempre estudiant. No volen pas dir anant tota la vida i totes les hores a escola, sinó fent cursets, augmentant els coneixements que ja tenim. Ho veiem al nostre voltant : els

pagesos reben cursets d'esporgar i d'abonat i demostracions de maquinària : els mecànics reformen la manera de treballar amb cursos especials, nocturns : els oficinistes reben instrucció complementària sobre tècnica d'oficines: els practicants d'un esport estan sotmesos sempre a noves tècniques, nous cursets, etc... Aquesta mentalitat és a l'estranger molt estesa, fins al punt que àdhuc les mestresses de sa casa assisteixen a cursos dels més diversos : des de cursos de decoració, fins als de jardineria, dels dels de sociologia fins als d'assistents sanitàries, des de puericultura fins a tècnica de les relacions humanes o economia ciutadana.

Em sembla que pot quedar força clar a què em refereixo: la cultura ja no és acumular coneixements, sinó ampliar els qui es tenen. Els estudiants naturals dels pobles van a fer el batxillerat lluny, a Lleida, Tarragona, Reus, Montblanc, Barcelona : quan acabin la carrera no tornaran al poble en la seva immensa majoria. Bé, doncs, entre tots hem de desfigurar el poble com entitat tancada i fer-ne una entitat més oberta, més relacionada amb la comarca. Cada poble ha

d'ésser com un carrer de la comarca, ben relacionat amb totwela altres en informació cultural i en intercanvi. No us estranyi que avui els capellans es moguin tant, estiguin motoritzats: en realitat ells han començat aquesta feina. Les convivències, els cursets a què assisteixen, l'organització de trobadesde jovent, la reforma litúrgica, la necessitat de sensibilitzar els laics els obliga a moure's. Això hauríem de fer tots, perquè vivim en un temps de perfeccionament i si ens quedem aturats no progressarem, és inevitable. /

Mes, repeteixo, és l'impuls interior, la set i la gana de nous coneixements i perfeccionaments que ens ha d'empènyer. Els qui comencin a moure's tindran ja el camí encetat. Potser de moment als altres, als qui romanen aturats, els semblarà que tot això és exagerat, i fins hi faran brometa. Igualment passava amb la primera màquina de sulfatar que hi hagué a Vinaixa. Però al segon any, el l'agricultor que ensulfatava tenia collita i els altres no ; i va haver de posar homes amb escopeta per defesar una collita que li havia costat no tant diners com esforç i molèsties progressives.

~~Costa molt de desarrelar la mandra. Però vivint pobres i ale-~~

Entre Còts heu aconseguit, empesos pel vostre rector, de formar una bona biblioteca, no pas molt gran, però ben triada. [Si els vostres infants ^{s'acostumen a cuar} ~~contínuament~~ llegint, com que ara hi ha llibres de tota mena, poden adquirir, ja abans de llançar-se al món, uns coneixements i sobretot, una idea, del món d'avui. Si bé els pobles nostres no volen quedar-se endarrera en el millorament físic i en les comoditats immediates de la nostra civilització, convé també que no es quedin tampoc enrera en aquest esforç per augmentar no ja la quantitat de les seves lectures, sinó la qualitat. Que llegeixin llibres que els obrin els ulls a les realitats d'avui i als conflictes de la nostra hora ; que abans d'opinar, puguin tenir un coneixement clar del problema o de la qüestió. Els comentaris sobre llibres són sempre útils. A voltes un reportatge ben fet en una revista és un bon comentari per a entrar en el coneixement d'una situació social, un problema del nostre món que ,per ésser-ho, ens ha d'interessar. Allò que a vegades no es diu per la televisió o la ràdio o el diari ho dirà un llibre, que, degudament comentat, ajudarà a formar un estat d'opinió, una consciència col·lectiva sobre aquell punt concret.

I aquesta no és missió nomé dels homes de les ciutats, dels qui escriuen i llegeixen, o dels importants professionals de despatx i consulta, o dels eclesiàstics. Es missió de tots, perquè sense una formació intel·lectual mínima, sense entendre allò que llegim i fer-nos ben bé idea del que diu i de què tracta, no tindrem nord ni base per afermar-nos. No sabrem expressar-nos i opinarem d'oïdes, sense cap força. I després de llegir, discutir, entrar en el problema i en el seu planteig. Amb paciència però amb ganes. Si aquest camí que hem d'emprendre l'emprenem ben decidits, els resultats seran aviat visibles. La gent serà més àgil i fins i tot se sentirà més segura. Si no ho féiem així, arribarem a constituir una societat rural, com es veu ja en alguns punts de regadiu, tota tècnica, amb moltes màquines però també amb molt de vici, amb molta dissolució, amb molta desorientació, objecte dels aprofitats i dels explotadors. Perquè els pitjors explotadors són els qui exploten la ignorància i la vanitat. En canvi, una decidida participació en el moviment d'exaltació de la comarca moderna, uns primers passos ben donats per fer-nos presents en el concert de renovació, promouran a la llarga la ciutat comarca. En

comptes d'haver d'enviar els nostres infants a estudiar massa lluny, els podrem tenir ben a la vora, amb bones comunicacions, i aquell esforç inicial, que començava amb el millorament individual, es farà extensiu a zones més àmplies socialment, i podriem acabar tenint una autèntica ciutat-comarca, que és una meta no pas tan difícil, i que alguns països europeus, com Dinamarca i Anglaterra ja han aconseguit. Estic segur que si els pobles de tota una comarca s'unissin, en l'aspecte educatiu - i ara no parlo de l'Ensenyament Primari - i es proposessin de tenir un centre d'ensenyament secundari, amb el contingent d'alumnes ~~numerosos~~ de batxiller que avui donen els pobles, el podrien tenir fàcilment i ben bo. I qui diu en l'aspecte de l'educació diu en qualsevol altre de millorament espiritual. Naturalment, per a fer això cal pensar no pas en termes de vila o de poble, sinó en termes més amplis, de zona geogràfica amb interessos col·lectius, amb vida comunitària.

Ja ho sabem que costa molt de desarrelar la mandra. Però ~~minimament~~ ^{viure} pobrets i alegrets

és tan lamentable com viure rics i mandrosos. La promoció no començarà fins que tots plegats no entenguem que si fem un esforç per perfeccionar-nos individualment això ho hem de fer revertir a la col·lectivitat, i que no hi ha millor patriotisme que el de voler que la nostra comunitat immediata estigui bé perquè els altres l'imitin. //

I en tots aquests capgiraments i moviments i engegaments que predico, quin paper hi fa la tradició? El paper que cal que hi faci: la tradició, precisament com el seu nom indica, és un relleu, un passar-se la torxa de generació en generació. Avui la tradició ja no té el sentit de fer les coses imitant per inèrcia el que abans es feia: la tradició vol dir conservar el sentit profund dels nostres costums dins un marc de modernitat. Vol dir poder celebrar el centenari del temple ajuntant cerimònies pròpies del poble amb escoltar la veu dels qui us venen a parlar del moment actual i del futur. Sobretot del futur.

I vol dir, ara que tenim Nadal a la porta, fer-nos el propòsit de millorar-nos i de millorar el poble i de millorar l'ànima col·lectiva.